

کثیفیت جزا در روز قیامت

نویسنده: فاطمه اسفندی

سرشناسه	: اسبقی، فاطمه، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: کیفیت جزا در روز قیامت / نویسنده فاطمه اسبقی.
مشخصات نشر	: کرج: گردوی دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	: ۱۶۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۱-۲۵۷-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۱ - ۱۶۶؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	: ثواب و عقاب اخروی
موضوع	: Future punishment
موضوع	: ثواب و عقاب اخروی - جنبه های قرآنی
موضوع	: Future punishment—Qur'anic teaching
موضوع	: رستاخیز
موضوع	: Resurrection
رده بندی کنگره	: BP۲۲۲/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۴
شماره کتابخانه ملی	: ۵۷۵۰۹۰۱

ناشر:	انتشارات گردوی دانش
مدیر مسئول:	سیدرضا چایچی ضرابی
عنوان کتاب:	کیفیت جزا در روز قیامت
نویسنده:	فاطمه اسبقی
ویراستار:	مژگان فراهانی
صفحه آرا:	زهره باشتنی
طراح روی جلد:	زینب بلندکردار
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	چاپ مهر
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۸
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۱-۲۵۷-۷
تیراژ:	۵۰۰ جلد
قیمت:	۳۰۰۰۰ تومان
نشانی:	کرج - سه راه رجایی شهر - ضلع شمالی پل - ساختمان ققنوس
تلفکس:	۰۲۶-۳۴۴۵۶۸۱۰
صندوق پستی:	۳۱۴۵۷۱۳۴۵۴
پایگاه اینترنتی:	www.gdbook.ir
پست الکترونیکی:	info@gdbook.ir

چکیده

یکی از اصول جهان‌بینی اسلامی که از ارکان ایمانی و اعتقادی دین اسلام است، معاد می‌باشد.

در قرآن کریم به صدها آیه برمی‌خوریم که به نحوی از انحاء درباره عالم پس از مرگ، برزخ، قیامت، کیفیت حشر اموات، میزان، حساب، ضبط اعمال، بهشت و جهنم و جاودانگی عالم آخرت و سایر مسائلی که به عالم پس از مرگ مربوط می‌شود بحث کرده‌است.

با توجه به عدم توانایی و قدرت علمی خود، برای مشخص شدن و پررنگ‌تر کردن هرچه بهتر «کیفیت جزاء در روز قیامت»، اشاره‌ای به انواع مجازات‌ها در دو نشئه کرده‌ام و آنها را به سه بخش مجزا قرار داده‌ام. که چکیده و مطلب مهم این سه بخش را در چند جمله شرح می‌دهم:

نظام جزایی عادلانه نظام جزایی است که بین عمل و جزاء «حداکثر تناسب» برقرار باشد و نظام جزایی بر در طول تاریخ نتوانسته‌است این تناسب را ایجاد کند و خداوند نظام تکوین و آفرینش عالم را به گونه‌ای قرار داده که انسان‌ها در زندگی خود اعم از زندگی فردی و اجتماعی، نتیجه و اثر وضعی «اثر تکوینی» عمل خود را در این دنیا مشاهده می‌کنند. و به دلیل عده گنجایش دنیا برای مجازات‌های کامل بشر، باید نظام دیگری غیر از نظام دنیوی وجود داشته باشد و آن نظام اخروی می‌باشد که گنجایش برقراری «عینیت» و «اتحاد» را بین عمل و جزاء دارا می‌باشد.

بنابراین نظام جزای اخروی الهی، نظام عادلانه‌ای است که بین عمل و جزاء به‌طور کامل «عینیت» و «اتحاد» برقرار می‌کند. به‌طوری‌که هر کس باطن عمل ظاهری و دنیوی خود را مشاهده می‌کند ولی نمی‌تواند اعتراضی بکند.

کلید واژه: نظام جزای بشری و الهی، تجسم اعمال، ارتباط دو جهان، برزخ، محشر، میزان، پرونده اعمال، صراط و مواقف، جسم اخروی، بهشت و جهنم، اعراف.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: نظام جزا و پاداش بشری
۱۶	مقدمه
۱۷	۱-۱- معنای لغوی و اصطلاحی جزا
۱۷	۱-۱-۱- معنای لغوی جزا
۱۷	۱-۱-۲- معنای اصطلاحی جزا
۱۸	۱-۲- بررسی تاریخی نظام‌های جزایی بشری
۱۸	۱-۲-۱- مجازات‌های بدنی
۱۹	۱-۲-۲- تبعید
۲۰	۱-۳- زندان
۲۱	۱-۴- طبقه‌بندی مجازات‌ها بر حسب ماهیت قضایی آنها
۲۱	۱-۵- طبقه‌بندی مجازات‌ها بر حسب ماهیت بین‌المللی آنها
۲۱	۱-۳- اصول حاکم بر نظام مجازات‌ها
۲۲	۱-۳-۱- اصل تساوی در مجازات‌ها
۲۲	۱-۳-۲- اصل قانونی بودن مجازات‌ها
۲۳	۱-۳-۳- اصل شخصی بودن مجازات‌ها
۲۴	۱-۴- تناسب بین جرم و مجازات
۲۶	۱-۵- هدف از مجازات
۲۷	۱-۵-۱- هدف اصلی مجازات‌ها
۲۷	۱-۵-۲- اهداف اختصاصی مجازات‌ها
۳۰	فصل دوم: نقش ایمان و عمل در نظام جزا و پاداش
۳۱	۱-۲- تأثیر عمل در کیفیت زندگی دنیوی
۳۱	مقدمه
۳۱	۱-۱-۲- تأثیر عمل در زندگی فردی
۳۸	۱-۲-۲- تأثیر عمل در زندگی اجتماعی

۴۳	۳-۱-۲- بررسی رابطه عمل با زندگی دنیوی از منظر آیات
۴۴	۲-۲- تأثیر عمل در کیفیت زندگی اخروی
۴۴	مقدمه
۴۴	۱-۲-۲- بررسی نظام دنیا و آخرت
۵۲	۲-۲-۲- بررسی ارتباط دو جهان
۵۶	۳-۲-۲- نظایه تضاد دنیا و آخرت
۵۸	۴-۲-۲- عینیت عما جزا و پاداش
۶۶	فصل سوم: بررسی کیفیت جزا و پاداش پس از مرگ
۶۷	۱-۳- کیفیت جزا و پاداش در برزخ
۶۷	مقدمه
۷۲	۱-۱-۳- سختی‌ها و فشارهای برزخ
۷۵	۲-۱-۳- تمثیل اوصاف و اعمال در برزخ
۷۸	۳-۱-۳- بهشت و جهنم برزخی
۸۸	۴-۱-۳- نقش آثار متأخر در جزا و پاداش برزخی
۹۲	۲-۳- کیفیت جزا و پاداش در آخرت
۹۲	مقدمه
۹۵	۱-۲-۳- مراحل محشر
۱۱۸	۲-۲-۳- بهشت و جهنم
۱۵۳	۳-۲-۳- اعراف
۱۵۸	نتیجه گیری
۱۶۱	فهرست منابع و مآخذ
۱۶۶	مقالات

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ مَظَاهِرِ جَمَالِكَ وَ جَلَالِكَ وَ خَزَائِنِ اسرارِ كِتَابِكَ الَّذِي تَجَلَّى فِيهِ الْأَحَدِيَّةُ بِجَمِيعِ أَسْمَائِكَ حَتَّى الْمُسْتَأَثَّرِ مِنْهَا الَّذِي لَا يَعْلَمُهُ غَيْرُكَ وَ اللَّعْنُ عَلَى ظَالِمِيهِمْ أَصْلِ الشَّجَرَةِ الْخَبِيثَةِ.

حمد و سپاس مرخدای راست که پروردگار جهانیان است و عاقبت خاص پرهیزگاران؛ و درود و تهنیت بی پایان بر پیامبران و برگزیدگان حضرت حق خاصه به آن ناموس اعظم الهی و منبع کمالات ازلی و مظهر اعم صفات لاهوتی حضرت سید المرسلین محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت نبوت و طهارت علی الخصوص ابن عم و داماد و وصی ار حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام که شجره عبارات این مقال منور به نور وجودشان باشد.

حمد و ثنای مخصوص حکمت آفرین است که به شکل آرایه مقدمتین، آدمی را عارف به طریقه علم ربانی رمود در دلهايمان از نفحات قدسیه، نور و سرور وارد کرد و به مراحل و منازلمان در طی عرق آشنا نمود تا به سر منزل مقصود که مقام مقربین درگاه اوست رهنمون نماید.

خداوند رحمان و رحیم را سپاسگزارم که توفیق الهی نصیب اینجانب کرد تا در آغاز ماه پر بار رجب با تأییدات بی نهایت و بی دریغ حق تعالی، بتوانم حاصل تحقیقات خویش را به رشته تحریر درآورم.

تحقیقی که به نوعی دیگر و از زاویه خاص کیفیت سیر و حرکت انسان در دنیای مادی تا عالم حقایق را پس از ارتحال او به سوی پروردگار نشان می دهد.

بی تردید در تاریخ جوامع بشری، هیچ جامعه ای نیست که در آن دین وجود نداشته باشد. این سخن به تنها از طرف الهیون بلکه از سوی متفکرین و اندیشمندان غیر مذهبی نیز مطرح شده است.

هنگام نگرش به فلسفه وجود دین در آیین اسلام، اعتقاد به وجود خداوند، آغاز خلقت و مرگ و زندگی پس از مرگ، در وجود ما متجلی میگردد و در این حد فاصل آغاز و پایان، دیدگاه در اذهان بشر، مسائلی مطرح می شود که تحقیق حاضر بیانگر سیری از مسائل مورد اشاره در باب نظام کیفیتی جزا و پاداش بشری، تکوینی، اخروی از

زاویه‌ای بدیع می‌باشد که در سه‌بخش و فصول و مباحث متعدد به تفسیر اشاره شده است:

بخش آغازین به بررسی اجمالی نظام‌های جزایی بشری و تاریخچه تکوین آن از آغاز پیدایش تمدن بشری تا ظهور دین مبین اسلام و تأثیر آن در اجرای عدالت به لحاظ نحوه مجازات‌ها پرداخته که به دلیل اهمیت موضوع سعی شده است تا ضمن برشماری برخی از سرفصل‌ها، در حد امکان از فهرست کردن بیش از حد مطالب که در حوصله خواننده نمی‌گنجد جلوگیری نموده به گونه‌ای که تنها ترسیم خطوط کلی و در صورت امکان تحلیل جریان‌های مربوط به «تناسب بین جرم و مجازات» و «اهداف مجازات‌ها» و «اصول حاکم بر مجازات‌ها» بسنده و اکتفا می‌کنیم.

در جوامع و اعصار گذشته، کوچکترین تناسبی بین جرم و کیفر آن وجود نداشته است، ولی با این حال دینیم که در اوج مدنیت و پیشرفت جوامع بشری، مردم هر روز شاهد کیفرها و مجازات‌های هولناکی از قبیل زندان‌ها، شکنجه‌ها، ... هستند. آن هم در مقابل گناهانی بسیار کریمه و قابل عفو که حتی ماهیت آن ثابت نشده است. این بدین جهت است که حکمرانان در صدور درمان و اصلاح جوامع نیستند بلکه در پی پیاده کردن اغراض و سیاست‌های مبردنظر بر می‌آیند. زیرا ترس و وحشت مبنای حکومتشان است.

اما با ظهور آیین مقدس اسلام، در برخی موارد گناه را نادیده گرفته و گنهکار را مورد عفو قرار می‌دهد زیرا تأثیری که این روش در گناهان می‌گذارد، بیش از توبیخ اوست. در دین اسلام، خداوند مجازات‌ها را متناسب با گناه و کردار زشت انسان قرار داده است که البته کیفر دادن به جرم‌ها لازمه عدل شناخته شده کما این که اگر تناسب بین جرم و کیفر رعایت نگردد، خود اجرای کیفر در قانون اسلامی نوعی بی‌عدالتی محسوب خواهد شد.

با عنایت به موارد مشروحه فوق می‌توان اهدافی را که از این مجازات‌ها در برخی کتب مشخص کرده‌اند را به شرح ذیل عنوان کرد:

الف) ایجاد نظم و امنیت در جامعه

ب) اصلاح مجرم

ج) ارعاب مجرم و دیگران به لحاظ عدم تکرار جرم

د) جلب رضایت مجنی علیه

ه) مکافات

به‌طور خلاصه اشارات مورد نظر در بخش اول، تحلیل ما را در مورد مجازات‌های بشری که مجازات قراردادی است، تشریح می‌کند چرا که با تشریح رابطه میان عمل و جزا مقررات را خود زمامداران وضع نموده‌اند.

در بخش دوم با رجوع به منابع و مآخذ معتبر و در حد امکان آثاری همچون: تفسیرالمیزان علامه طباطبائی، وسایل‌الشیعه شیخ حر عاملی، علل‌الشرایع شیخ صدوق و ... و نیز با اشار به آیات و روایت در مورد «نقش ایمان و عمل در نظام جزا و پاداش» بحث شده است.

در این بخش ابتدا با برشردن تأثیرات اعتقادات و اعمال انسان در کیفیت زندگی دنیوی اعم از فردی و اجتماعی و ترسیم رابطه اعمال انسان با دنیا و آخرت، به تحلیل مسائل مربوط پرداخته شده است، از وجود رابطه بین انسان با دنیا و آخرت، پی به رابطه دنیا و آخرت می‌بریم، به‌طوری که انکار هر گونه رابطه بین انسان با دنیا و آخرت، در حکم انکار معاد شناخته شده است؛ ولی باید توجه داشت که این گونه رابطه از نوع رابطه بین نعمت‌ها و عذاب‌های دو نشئه نمی‌باشد.

به‌طور کلی رابطه دنیا و آخرت از قبیل روابط بین پدیده‌های مادی نیست و محکوم قوانین فیزیکی و بیولوژیکی نمی‌باشد بلکه آنچه موجب نعمت و نعمت اخروی می‌شود «اعمال اختیاری انسان‌ها» در دنیاست، که از ایمان و کفر باطنی سرچشمه می‌گیرد.

بنابراین بین این دو نشئه ارتباط و پیوند بسیار عمیقی وجود دارد، حضرت امام رحمه الله علیه نسبت بین آنها را نسبت «ظاهری و باطنیت» و «جلوه و متجلی» می‌دانند و می‌فرمایند:

«آثار و خواص و انفعالات هر مرتبه به مرتبه دیگر سرایت می‌کند، چنانچه اگر مثلاً حس بصری چیزی را ادراک کند، از آن اثری در حس بصری برزخی واقع می‌شود به تناسب آن نشئه، و از آن نیز اثری در چشم دل باطنی واقع می‌شود به تناسب همان نشئه».^۱

با اشاره به مراتب فوق می‌توان به این نکته واقف گردید که انسان در آخرت، تجسم تمام اعمال خویش را می‌بیند. حال اگر اعمال صالح باشند، انسان صالح ولیکن اگر اعمال طالح باشند، انسان نیز صالح است.

جزایی که مردم در برابر عمل خود به زودی با آن مواجه می‌شوند، در حقیقت همان عمل ایشان است. محفوظ ماندن عمل در نزد خدای تعالی به محفوظ ماندن نفس عامل است. اثر عمل در نفس عامل چنان محفوظ است تا آن که در روز آزمایش، سرائر، آشکار می‌شوند.

از جهت حفظ و ثبت اعمال در صفحه باطنی نفس فرقی بین اعمال فاسد و صالح نیست، حقیقت تجسم اعمال، خارج به نحو مستقل موضوعیت پیدا نمی‌کند، یعنی در مقابل نفس انسان و خارج از آن موجود نمی‌باشد، زیرا حقیقت اعمال، همان اعمال و اقوال خود شخص است.

پس به‌طور کل، هر یک از اعمال خیر و شر، در نشئه ملکوت و غیب، صورت ملکوتیه غیبیه‌ای دارند. بنابراین اعمال و اعتقادات عباد به صورت نورانی و اعمال و اعتقادات باطله به صورت ظلمانی ظاهر می‌شوند و عامل خود را به شادی یا آلم می‌رسانند.

در بخش پایانی ضمن ترسیم تصویری از برزخ و بهشت و جهنم، به نحوه کیفیت مجازات‌های الهی اشاراتی شده‌است. طبق نظر امام خمینی رحمه الله علیه مرگ «حیات ثانوی ملکوتی» است. برخلاف بسیاری از افراد که مرگ را مترادف «نیستی و فنا» می‌پندارند، در حالی که مرگ «امر وجودی» است و انتقال از نشئه ظاهره ملکیه به نشئه باطنیه ملکوتیه است.^۲

^۱. سیدروح الله، موسوی خمینی رحمه الله علیه، معاد، ص ۱۱. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله علیه

^۲. همان، ص ۱۲.

بین دنیا و برزخ، روابط عمیقی وجود دارد. بنابراین جهان برزخی از عالم طبیعت جدا و گسسته نیست، از این روست که اندیشمندان اسلامی من الجمله، حضرت امام رحمه الله علیه می‌فرمایند:

«برزخ در ملکوت همین دنیا است»^۱

در واقع برزخ صورت نازله و پایین‌تر قیامت است، و صورت کاملش در قیامت بروز خواهد کرد.

بنابراین، تجسم اعمال و اعتقادات و اوصاف منحصر به عالم برزخ نبوده و در قیامت کبری و بهشت و جهنم نیز «عینیت» پیدا خواهند کرد. در واقع سیر تکاملی «عینیت» در «اتحاد» بین عمل و جزا در قیامت مشهود می‌گردد.

یکی از راه‌های اصلاح آنکه نفس آدمی بعد از مرگ البته تا مرحله قبل از قیامت، سختی‌ها و فشارها را در حال احتضار شخص، قبض روح، وحشت‌های رویت ملائکه موکله این عمل و عذاب‌های قبر می‌باشد که اگر با این فشارها و زحمت‌های برزخی، رفع کدورت از نفس آدمی شود، در قیامت به سعادت می‌رسد و در سایه عنایت شافعان محشر به مقام موعود می‌رسد و اگر خدای نخواستہ این کدورت‌ها برطرف نشده، در عذاب‌های قیامت و صراط‌ال‌مستقیم و مواقف پنجاه‌گانه محشر گرفتار شده و معطل می‌شود. و اگر در این مواقف هولناک نیز نور فطرت غلبه نکرد کار منتهی به جهنم می‌شود. و در عذاب‌های گوناگون جهنم و طبقات آن محبوس می‌شود تا کدورت‌ها و آلودگی‌ها از باطن نفس و فطرت پاک شود و طلای خالص فطره‌الله که لایق‌دار کرامت است پیدا شود.

جهنم و بهشت در پی اعمال فاسد و صحیح انسان حادث می‌گردد و اعمال و کردار آدمی مواد تعمیر جهنم و بهشت هستند: «الجنة قيعانُ و إِنَّ غراسِهَا سُبْحانُ الله و الحمد لله» بهشت زمین صافی است که درختانش ذکر «سُبْحانُ الله و الحمد لله» است.^۲

^۱ سیدروح الله، موسوی خمینی رحمه الله علیه، معاد، ص. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله علیه

^۲ فیض کاشانی، علم‌الباقین، ج ۲، ص ۱۰۶

